

Petschnig Mária Zita,
a Pénzügykutató Zrt. tudományos főmunkatársa

E-mail: pmzita09@gmail.com

2022: HATÁROZOTT INFLÁCIÓERŐSÖDÉS, FŐKÉNT BELSŐ OKOKBÓL

Az Európai Unió és a forint inflációjának mennyiségi különbségei

1. A globális válságot és a 2012. évi regionális visszaesést követő négy évben sem a mértékét, sem a tendenciáját tekintve nem volt szignifikáns különbség a magyar és az EU27 átlagának inflációja között. 2017-től azonban a hazai drágulás rendre magasabbat jelzett az unióbélinél – növekvő különbség mellett, ez 2022-re 6,1 százalékpontra tágult. Inflációja mértékével már 2017-ben is a negyedik helyre küzdötte fel magát a magyar gazdaság, ezt követően pedig rendre dobogós helyen állt. 2022-ben – éves átlagban – csak a baltiak tudták megelőzni. Ám azokban az őszi hónapoktól kezdve már mérséklődött az infláció üteme, Magyarországon viszont erősödött, ezzel novemberben és decemberben az EU27-ben ismét az első lett.
2. 2022 nagyobb részében az unió valamennyi országában hónapról hónapra erősödött a drágulás, októbertől azonban az euróövezet átlagában elkezdődött az ütem mérséklődése. Az EU27 átlagában ez a fordulat novemberben állt elő, és decemberben is folytatódott. Az év végén már csak három országban nőtt az év/év alapú infláció. Ezek közé tartozott Magyarország is, kiemelkedő mértékkel, 1,9 százalékpontos inflációs többlettel a novemberi adathoz képest, amivel az unión belül első helyezést ért el.
3. A maginfláció 2022-ben az euróövezetben és az EU átlagában is kisebb volt az általános árszínvonal-emelkedésnél. Nálunk viszont márciustól hónapról hónapra magasabb értéket mutatott, ami arra utalt, hogy míg másutt az időleges és külső tényezők húzták az inflációt, Magyarországon az infláció trendjét kifejező alapinfláció erősödött, mégpedig töretlenül. A magyar és az euróövezeti, valamint az EU27 alapinflációja közti különbség 2022 második felében már négyeszeres volt és hónapról hónapra nőtt.

<https://doi.org/10.47630/KULG.2023.67.1-2.130>

4. A 2023-ra szóló prognózisok mérséklődő drágulást jeleznek az euróövezetre és az unió egészére is (6,3, illetve 7 százalék), a magyar gazdaságra viszont a 2022. évínél nagyobb árszínvonal-növekedést valószínűsítenek.
5. Az adatok értékelésénél nem tekinthetünk el attól, hogy a forint statisztikailag kimutatott értékvesztését kedvezményezte az úgynevezett elfojtott infláció, ami egyes termékek és szolgáltatások árának mesterséges befagyasztásából adódott. 2021 előtt ez körülbelül a fogyasztói kosár 9 százalékát tette ki, ám az ársapkák kiterjesztése után 18-20 százalékra kúszott fel. Ilyen mértékű inflációlefojtással az unióban nem találkozhattunk, ennek ellenére volt lényegesen alacsonyabb az ottani drágulás.
6. Az unióban a Magyar Nemzeti Bank indította meg elsőként az infláció feltartóztatása érdekében a kamatemeléseket, és 2022-ben a legnagyobb irányadó kamatot (18 százalék) állította elő.

A felsorolt pontok alapján látható, hogy a magyar gazdaságban az unióbélinél erőteljesebben működtek az infláció emeltyűi, amelyek a mesterséges lefojtások és a jegybank kamatemelő politikája nélkül minden bizonnyal még dinamikusabbak lettek volna. A fogyasztói árak drágulásában felmutatott, kiugróan rossz teljesítmény magyarázatot kíván. (Mivel a 2022-es év inflációja a korábbiaknál sajátosabb rajzolatot mutat, ezért a folyamatokat külön tárgyalom.)

A forint inflációját 2017–2021 között befolyásoló körülmények

A kormányzati politika 2016-ot követően váltott. Középpontjába a növekedést, a felzárkózás felgyorsítását tette, s ennek érdekében lazított a pénzpolitikán.

- Bár az államháztartási deficit nem lépte túl a három százalékos küszöböt, de a hiány nem is iktatódott ki, mint ahogy arra szert kellett volna keríteni a „hét bő esztendőben”. Amikor viszont a Covidra tekintettel az unió lehetővé tette a maastrichti mérték túllépését, a kormány – némi hezitálás után – élt a lehetőséggel: a hiány 8 százalék fölé duzzadt (csak a vártnál nagyobb nominális GDP húzta vissza 7,8 százalékra). A Pénzügyminisztérium által 2020 végén készített program 2021-re a hiányt 2,1 százalékponttal vélte megvágandónak, aminek azonban csupán az egyharmada teljesült.

- A konjunktúra élénkítésébe kamatvágásokkal és extra hitelkonstrukciókkal az MNB is beszállt, azt a vélelmet követve, hogy egyrészt a kereslet megnyomása nem vezet inflációra, másrészt az árfolyamgyengülésnek nincs inflációs hatása.
- A forint árfolyama 2017 és 2021 között – az évi átlagok alapján – 15 százalékkal gyengült, amit a kormány és a jegybank is helyénvalónak, a magyar versenyképesség-javítás egyik jelentős faktorának tartott.
- A kabinet 2017 elején kiadta az uniós pénzekkel foglalkozó hivataloknak, hogy a 2014–2020 közötti időszakra megítélt vissza nem térítendő uniós támogatásokat mielőbb be kell csatornázni a magyar gazdaságba – azok megelőlegezése révén is (a feladat teljesítéséhez komoly célprémiumokat tűzött ki és azokat ki is osztotta).
- A bérpolitika fellazítását a kormány azzal tudta elérni, hogy középtávra szólanon beígérte: ha a versenyszférában megvalósul a kitűzött reálbér-emelkedés, csökkenti a szociális hozzájárulási adót. E szabályozás hatására a nettó nominális bérszint 2017 és 2021 között 70 százalékkal nőtt. A termelés bérigényessége emelkedett, a reálkeresetek 41 százalékos gyarapodásával szemben azonban a GDP csak 18 százalékkal, a nemzetgazdaság termelékenységére pedig csupán 14 százalékkal nőtt ez idő alatt.

A fiskális, a monetáris és a jövedelempolitika fellazítására olyan időszakban került sor, amikor a külső konjunktúra is kedvezményezte a magyar gazdaságot, azaz a kormányzati politika prociklikussá vált. Mivel ez feszes és egyre feszesebb munkaerőpiaci körülmények közt valósult meg, a GDP emelkedésével egyidőben az infláció is erőre kapott. S a magas belső inflációs nyomás még a visszaesés évében (2020) is 3 százalék fölött tartotta a forint vásárlóerejének csökkenését, noha a külső infláció ekkor már szinte teljesen kiiktatózott.

Ezt a keresletélénkítő, prociklikus politikát végső soron az a politikai igény mozgatta, hogy a választásokon az Orbán-kormány bebiztosítsa a győzelmét, megtartsa a hatalmát. (2017-ben a 2018. évi parlamenti választásokra készültek, 2018-ban az 2019-es uniós és önkormányzati választásokra, 2021-ben pedig a 2022. évi országgyűlési választások megnyerésére.)

A 2022. évi 14,5 százalékra hízott infláció meghatározottságai

Mindenekelőtt le kell szögezmem, hogy nem értek egyet az inflációra ragasztott olyan jelzők használatával, mint „háborús” vagy „szankciós”, amelyekkel – a közvélemény félrevezetésével – a kormány a saját felelősségét kívánja elhárítani. A háború és a szankciók egész Európában hatottak, az inflációs ráták országonként mégis erősen szóródtak. Ha már a külső okokat keressük, helyesebb energiaválságra hivatkozni, amit nagyrészt Vlagyimir Putyin politikája generált, vagy a globalizáció szakadozásai miatti szállítási akadozásokra, hiányokra. Ezek a termelési, forgalmazási költségek emelkedésén keresztül valóban közrejátszottak a 2022. évi magyar fogyasztói inflációban, bár augusztusig, illetve decemberig jórészt elfojtva.

A kormány hangzatos képlete szerint amennyiben a szankciókat eltörölnék, a magyarországi infláció azonnal a felére esne. Csakhogy ez nem életszerű, hiszen miért jutna Putyin eszébe, hogy a 2021. év eleji szintre vágja vissza a gáz- és olajszállítások árát? (Amúgy ezzel a bonmot-val a kormány közvetetten azt is elismeri, hogy az inflációnak csak a felét tekinti szankciósnak.)

A 2022-ben felfutó hazai inflációt nagyrészt a kormányzati és a monetáris politika együtt hozta össze. A monetáris politika annyiban, amennyiben következetlen megnyilvánulásai hiteltelenné tették antiinflációs elkötelezettségét. Részben, mert a kedvezményes hitelek csapjait késve, vonakodva zárta el, részben azzal, hogy szeptember 26-án bejelentette a kamatemelési ciklus lezárását. Akkor, amikor az MNB szakértői éppen 2,2 százalékponttal megemelték korábbi inflációs prognózisukat.

Az MNB magatartásának háttérében felsejlik az a kormányzati nyomás, hogy a növekedés megtartása és a bebukások elkerülése érdekében a hitelkamatokat ne nagyon emeljék. Mindezek következtében a felemássá és zavarossá lett monetáris politika a kamatemelések ellenére sem tudta visszaszorítani a forint árfolyamromlását. A forint az év átlagában az euróhoz mérten 33 forinttal gyengült, ami az egyébként is emelkedő áru importot tovább drágította.

Az árfolyam gyengüléséhez a kormányzati politika más pontokon is hozzájárult. Így a választások előtt felfuttatott jövedelemkiáramlás importnövekedést, külső mérlegromlást eredményező hatása révén. Továbbá a fiskális politika helyreállítására május végén bemutatott csomaggal, a tervezett megszorítások ugyanis a pénzügyi befektetők körében is kiverték a biztosítékot. S nem utolsó sorban az uniós pénzekre vonatkozó megállapodások megkötése körüli bizonytalanság rontotta a forint árfo-

lyamát, amit a kormány részéről az uniós követelmények vitatása, felemás/elégtelen és elhúzódó elfogadása váltott ki.

A kormányzati politika mindezen túlmenően is inflációt gerjesztő volt.

- A parlamenti választások megnyerése érdekében a kormány példátlanul nagy kereslet-többletet generált a költségvetésen keresztül. Az első negyedév 1800 milliárd forintra tehető extra pénzkiáramlása kedvező közeget teremtett az árak emelésére; ennek a zöme – a korábbi években elhalasztott fogyasztást pótlandón – megjelent az áruk és szolgáltatások piacán. Lehetővé vált a dráguló import megvásárlása és a 2021-ben megerősödött ipari és mezőgazdasági termelői árnyomás (17 és 20 százalékra duzzadt) elismertetése a fogyasztási árakban, valamint a pandémia alatt elszenvedett veszteségek árak emelésével történő pótlása.
- A fogyasztói keresletet a kormány a hiteltörlesztési moratórium meghosszabbításával, a hitel-, majd a betéti kamatokra is ráhúzott sapkákkal is bővítette.
- Lényegében a kormányzatnak volt köszönhető a két számjegyű bérkiaáramlás, hiszen a minimálbérek 20 százalékos emelését 2021 végén ő döntötte el. Akkor, amikor még csak 3 százalékosnak vélte a 2022. évi drágulást (és az MNB is csak 5 százalék körülit prognosztizált). Az orvosok és a fegyveres testületek körében, valamint egyes államigazgatási és hatalmi szerveknél végrehajtott jelentős béremelések szintén a költségvetésen keresztül járultak hozzá a kereslet fűtéséhez, az áremelési szándékok realizálásához.
- Miután az osztogató politika következtében a központi kormányzat hiánya májusban már elérte az egész évre előirányzott 82 százalékát, kikényszerült a költségvetés rendbe tétele. Az ennek érdekében bevetett, több ezermilliárd forintra tehető megszorítások zöme azonban – adóemelésekkel és új adókkal – kínálati oldalról fűtötte a drágítást. Vagyis a költségvetési jövedelemkiáramoltatás és az annak visszaszívására irányuló kormányzati döntések egyaránt hozzájárultak az infláció felpörgetéséhez (a pénzvisszaszívás ugyanis nem a fogyasztói, hanem a termelői piacról történt). A GDP mintegy 6 százaléka rugó megszorító csomag ellenére a központi kormányzat deficitje 2022-ben szinte szemernyit sem apadt 2021-hez képest, és a tervezettet több mint 50 százalékkal túllépte. Az uniós elszámolású hiánymutató (ESA) a vártnál kevésbé és csak az infláció által felfújtt nominális GDP-nek köszönhetően csökkent, mindez a laza költségvetési politika folytatására utalt.

- A kormány elfojtott inflációt termelő, részéről antiinflációsnak vélt, ársapka-húzóga-tós politikája is hozzájárult az infláció megerősödéséhez.
  - Az energiára és szolgáltatásokra (víz, személyszállítás, közlekedés) előírt árbe-fagyasztás költségvetési terheinek viselése a deficiten keresztül mindenkire, nemcsak a konkrét fogyasztóra, szétterülő inflációs hatást eredményez.
  - Az üzemanyagokra kiszabott ársapka, azon túlmenően, hogy hiányhely-zeteket és cégbeomlásokat eredményezett, a juttatott költségvetési „ado-mányokon” keresztül ugyancsak szétterülő inflációt váltott ki.
  - Egyes élelmiszerek árának előírt árögzítése – egyéb adminisztratív korlátozásokkal és a kereskedelmi különadó emelésével együtt – a cége-ket veszteségtermelésre kényszerítette, amit az általuk forgalmazott más termékeik árának emelésével igyekeztek kompenzálni.

A kormánynak egyáltalán nem állt érdekében az infláció megfékezése, forrásul szolgált ugyanis fiskális alkoholizmusának kielégítésére és a nominális GDP felfú-jására. A 2022. évi bruttó hazai termék a tervezettet mintegy 11-12 ezer milliárd fo-rinttal meghaladta. Ezáltal elérhető lett, hogy a hiányok és az adósságok csökkentése nélkül is impozáns rátajavulást mutassanak ki.

2023-ra is azt valószínűsítem, hogy a kormányzati politikát egyáltalán nem fogja érdekelni az infláció letörése (ezt az MNB feladatának tartja). Annál inkább, hogy el-kerülhető legyen a recesszió, hogy „lokális kivételek” lehessünk – szemben a hanyat-ló nyugati gazdaságokkal (Orbán Viktor és Nagy Márton megfogalmazásai). Ennek érdekében – mint azt a gazdaságfejlesztési minisztertől megtudtuk – 2000 milliárd forintos „védelmi falat” húztak fel. Ez pedig azt jelenti, hogy a fiskális és a monetá-ris politika egymás ellenébe fog hatni, amiből – továbbá az ársapkák kikényszerülő levételéből – a versenytársainknál nagyobb és hosszabban elhúzódó infláció követ-kezik. E tekintetben a magyar gazdaság lokálisan valóban másként fog teljesíteni: rosszabbul a lehetségesnél.